

לב הלימוד

תמצית וביאור של הלימוד, הלכות סנהדרין
מבית הרמב"ם היומי.

הלכות סנהדרין חלק ג'

פרק י"ט - פירוט האיסורים

הרמב"ם מפרט בפרק זה את כל סוגי האיסורים שלוקים עליהם.

פרק כ' - יסודות הדין ויושר המשפט: דיני עונשין

- א. אסור להעניש על פי אומדן דעת אלא על בסיס עדות מהימנה בלבד, כגון שברור מעל לכל ספק שהלה רוצה, אך לא ראו עדים את העבירה.
- ב. אין להעניש אנוס, אלא מי שעבר ברצון, כגון: אישה שנאנסה עד שגבר עליה יצרה וחפצה בכך.
- ג. אסור לחוס על הנאשם. כגון שהוא עני, מכובד, רב וכדומה.
- ד. אסור לעוות או לענות את המשפט. כגון: לחייב אדם שמוחזק לרשע, או להאריך בדיונים כדי לצערו.
- ה. אסור לדון אם הדיין אינו ראוי לכך. כגון, שפוסק מהר, שלא הוסמך דיו, שאינו נועץ בגדולים ממנו וכדומה.
- ו. יש להקפיד על דיוק בדין גם כאשר מדובר בחיוב מועט, שדין פרוטה כדין מאה.

פרק כ"א - המשך: היחס לבעלי הדין

משפט צדק אינו נושא פנים לאיש. לכן יש להשוות את בעלי הדין בכל מה שאפשר, ולא להעדיף אחד על השני בשום ענין. כגון שלא אחד ישב והשני יעמוד, אחד לבוש בכבוד והשני בביזיון וכדומה. גם שמיעת בעלי הדין צריך שתהיה שווה: שומעים את דבריהם במעמד שניהם, לא משתמשים במתורגמן, לא מסייעים לבלעי הדין לטעון טענותיהם וכדומה. עם זאת, יש מקרים חריגים בהם ניתן לסייע למתקשה. כגון: להקדים דינו של יתום, או שמקדימים דין האישה לדין האיש, או שמסייעים מעט לנידון לטעון טענותיו, על ידי בעידוד, הרגעה וכדומה.

פרק כ"ב - המשך: פסילה מלדון, דין ופשרה

כדי להימנע מעיוות הדין, מותר לדיין לפסול עצמו מלדון. אמנם היתר זה תקף רק לפני שהתחיל בדיון ושמע את דברי הצדדים. כמו כן, אסור לדיין או לתלמיד להתיירא מלהשמיע את עמדתם בנידון למרות שיש בכך איום או סכנה, או שהוא יושב לפני רבו. אסור לדיין לחשוף מי מהיושבים בהרכב בית הדין חייב ומי זיכה. הדין אינו האפשרות הראויה ביותר, ראוי לפני פנייה אל הדין, לחפש עשיית פשרה. אמנם לאחר שנגמר הדין, אסור לעסוק בפשרה.

פרק כ"ג - המשך: נגיעה אישית

על מנת להבטיח את יושרו של הדין יש לנטרל כל צד או חשש לנגיעה אישית, חיובית או שלילית. לכן: אסור לדיין לקבל שוחד כלשהו מאחד הצדדים, ואסור לו לדון בכל מקרה שיש לו נגיעה אישית במקרה, או לאחד הצדדים, או אף לאחד הדיינים - לטוב או למוטב.

לב הלימוד

תמצית וביאור של הלימוד, הלכות סנהדרין
מבית הרמב"ם היומי.

העמדה הנפשית של הדיין צריכה להיות :
כלפי עצמו : אימה וכובד ראש, כנציג של הקב"ה, והכל תלוי בו לטוב ולמוטב.
כלפי בעלי הדין: בזמן הדין: לכף חובה - חשדנות זהירה, לדקדק מתוך נקודת מוצא שהם משקרים, בגמר דין - לכף זכות.
כצדיקים שקבלו עליהם את הדין.

פרק כ"ד - חריגה מכללי הדין

בדיני ממונות מעיקר הדין יכל הדיין להכריע על סמך אומדן דעתו, למרות שיש הוכחות נגדו. אמנם, כיון שרבו בתי דינים בלתי הגונים, נקבע שיש לפסוק רק לפי אמות המידה המבוססות על ראיות ברורות ולא על אומדן דעת.
קיימת סמכות לבתי הדין לחרוג זמנית מכללי הדין, על מנת לעשות סייג לתורה בשעת הצורך. כגון: להעניש בכל עונש, אדם שאינו חייב בו, להפקיר ממון, לנדודת וכדומה.

פרק כ"ה - כבוד הדיין

מעמדו של הדיין מחייב יחס כפול. מחד: עליו לכבד את הציבור ולסבול את טרחתם, ומאידך עליו לכבד את עצמו, ועל הציבור מוטל לכבדו, שכן כבודו הוא כבוד התורה. ולכן, במקרה שאדם אינו מציית לדיינים, ביכולתם לנדודתו, או לגזור עליו סנקציות לפי העניין.

פרק כ"ו - פגיעה בבית הדין: המקלל את הדיינים, פנייה לערכאות

על מנת לבסס את מעמדו של בית הדין. אסרה תורה לקלל שום יהודי, והוסיפה איסור למקלל דין או נשיא. העובר, לוקה אם קילל בשם ה', בעדים ובהתראה.

פגיעה חמורה לא פחות בבית הדין, היא נישולו ממעמדו על ידי פנייה לערכאות של גויים, גם בשעה שדיני ישראל. אמנם במקרים מסוימים, שיד הגויים תקיפה ואי אפשר לצדק לצאת לאור אלא על ידי פנייה לערכאות הגויים, יתבע התובע בדיני ישראל ויקבל רשות מבין דין, ולאחר מכן מותר לו לפנות לערכאות הגויים.